

- **7. APRIL** raste en fjellhammer ut i Tafjord. Tre gigantiske flodbølger opp mot 40 meter tok 41 menneskeliv.
- **21. MARS** la Norsk Hydro ned salpeterfabrikken på Notodden med alvorlige arbeidsledighetskonsekvenser i kjølvannet. 16. april streiket arbeiderne ved Norsk Hydros anlegg på Heraya på grunn av bedriftens innskrenkninger der. Arbeiderforeningen foreslo seks timers arbeidsdag som alternativ til oppsigelser. 18. april vedtok arbeiderforeningen å gjenoppta arbeidet.
- **7. MAI** ble Gudbrandsdalen og Østerdalen rammet av storflom. Mjøsa sto fire meter høyere enn normalt.
- **14. JUNI** ble veien over Hardangervidda (mellom Haugastøl og Eidfjord) åpnet.
- **15. JUNI** fikk Widerøes konsesjon for å fly Oslo-Kristiansand-Stavanger.
- **21. SEPTEMBER** ble arbeidet med Fornebu lufthavn påbegynt.

SALMENE

Nazistene i Tyskland skrev om **Salmenes bok**, eller *Det gamle testamentet* for å redusere Kong Davids mange referanser til det jødiske folk.

WIDERBERG FØDT

8. april ble **Frans Widerberg** født. Widerberg har markert seg både som grafiker og senere som maler. Han har stått for utsmykninger en rekke steder, bl.a. Haukeland Sykehus og Universitetet på Blindern. Maleriene hans er dominert av sterke, klare farger og blir ofte karakterisert som formidling av intense livsopplevelser.

DEN LANGE MARSJEN

16. oktober tok **Mao Zedong** og tilhengere fatt på *«Den lange marsjen»*. Starten gikk fra Jiangxi-provinsen og man kom fram til målet i Shaanxi-provinsen i oktober året etter. Da hadde man tilbakelagt en marsj på rundt 10.000 kilometer. Deltakerne på denne marsjen har preget kinesisk samfunnsliv og politikk helt opp til våre dager.

”
En mann i huset er verd to på gata...
MAE WEST i «Belle of Nineties» 1934

1934

NITTENHUNDRE-OG-FIRE-OG-TREDVE

I Hitlers fotspor

I april 1934 besøkte **Adolf Hitler** Norge for første og siste gang etter at han kom til makten. En måned tidligere presenterte **Vidkun Quisling** Nasjonal Samlings nye partiprogram. Forsøket på å etterlikne forbildet i Tyskland var slående.

Adolf Hitler hadde åpenbart også et forbilde. Hans reise langs norskekysten fulgte samme rute som den mektige keiser **Wilhelm** fulgte en mannsalder tidligere. Keiseren var en sann norgesvenn og elsket Vestlandet. Han huskes blant annet for å ha bidratt til gjenreisningen av **Ålesund** i *jugendstil* etter bybrannen i 1904.

I motsetning til keiseren, gikk ikke Hitler i land. Han nøyde seg med å studere det forrevne kystlandskapet i kikkert fra dekket på panserskipet *«Deutschland»*. Muligens lette han etter egnede steder å sette tropper i land fem år senere?

Den internasjonale fascistiske bevegelsens avlegger her hjemme var NS. Vidkun Quisling hadde stiftet partiet året før, i 1933, etter å ha brutt ut av **Bondepartiet**, som han blant annet hadde vært forsvarsminister for.

5. mars 1934 presenterte Quisling sitt nye program på et møte på **Notodden**. På det indre østland hadde NS sin største oppslutning, blant annet i flere bygder i **Telemark** og **Hedmark**.

En av årsakene til dette kan ha vært forbindelsene til **Bygdefolkets krisehjelp**, en organisasjon som ble stiftet i 1931. Organisasjonen ble stiftet til hjelp for bønder og kamp mot krise, og oppfordret til boikott av tvangsauksjoner over forgjeldede gardsbruk. Organisasjonen truet også med boikott og aksjoner av alle som kjøpte slike bruk på tvangsauksjon.

Krisehjelpen ble aldri noen samlende bondeorganisasjon. Den kom aldri over 12 000 medlemmer, og ble sprenget i stykker i 1933, da noen av lederne førte den inn i NS. Enkelte har hevdet at Krisehjelpen ble «solgt» med hud og hår til de norske nasjonalsosialistene. Både Bondepartiet og arbeiderbevegelsen hadde lenge sett med kritiske blikk på organisasjonen, fordi de mente den hadde legning mot fascistisk ideologi.

Nasjonal Samling ble heller aldri noe masseparti her hjemme, selv om det var en norsk avlegger av en langt sterkere europeisk bevegelse. NS hadde tilknytning både til italiensk fascisme, tysk nazisme og til den finske bondefascistiske Lapobevegelsen.

Føreren, Vidkun Quisling, en skoleflink og begavet yrkesmilitær prestesønn fra Telemark, var riktignok

blitt vel kjent som forsvarsminister.

Men taus, uklart filosofisk og upraktisk var han ytterst lite skikket som leder for en massebevegelse, skriver historikeren **Edvard Bull** i Cappelen's Norgeshistorie. NS greide likevel å rekruttere noe oppslutning i årene fram mot andre verdenskrig. NS-bevegelsen trakk bl.a. til seg adskillig ivrig ungdom fra byenes mellomklasser, ofte gutter, som hadde vært i Fedrelandslaget, en annen høyreaktivistisk organisasjon fra mellomkrigstidens Norge.

NS må likevel karakteriseres som en politisk ubetydelighet, og ville ha forblitt en parentes i vår politiske historie, om det ikke hadde vært for tyskernes okkupasjon og Quislings **landsforræderi**. Partiet greide ikke å trekke folket til seg med vanlige demokratiske virkemidler, og fikk bare 2,2 prosent av stemmene i 1933. I 1936 oppnådde NS bare fattige 1,8 prosents oppslutning. Quislings førerprinsipp hindret åpne indre diskusjoner og ledet i stedet til fraksjonskamper, som splittet partiet. Mange kristne gikk ut tidlig, etter hvert

• **MOBIL TV:** En mobil TV-enhet ble for første gang tatt i vanlig bruk. Enhetene ble brukt i forbindelse med et tysk nyhetsprogram.

Vårt århundre

Norske Tall

- **FOLKEMENGDEN** i Norge 1. januar 1934 var 2 866 229 mennesker. Dette var en økning fra året før på 15 772.
- **ABORT:** Det ble lagt fram en undersøkelse i 1934 som viste at det ble foretatt om lag 12.000 ulovlige aborter i Norge årlig på denne tiden. I dag er tallet lovlig aborttingrep ca 15.000 årlig.

Norskenavn

- **MALEREN** Svein Strand ble født 27. juni.
- **BILLEDKUNSTEREN** Jens Johannessen ble født 15. november.
- **FORFATTEREN** Sven Elvestad døde 18. desember.

Musikk

- **DMITRI SJOSTAKOVITSJ** opera *«Katerina Ismajlova»* hadde premiere i Leningrad i januar. I anmeldelsen i Pravda ble det pekt på at operaen var modernistisk og forvirret, og den ble ikke satt opp igjen i Sovjetunionen før etter Stalins død.

Sport

- **LANDSLAGET** hadde et godt år uten tap. Resultatene ble 4-0 mot Østerrike, 3-3 mot Sverige, 4-2 mot Finland og 3-1 mot Danmark.
- **CUPFINALEN** ble spilt mellom Mjøndalen og Sarpsborg og resultatet ble 2-1 til Mjøndalen etter ekstraomganger. Dette var for øvrig andre gang cupfinalen ble avgjort etter ekstraomganger. Den første var i 1929 og den gangen slo Sarpsborg 0-1.

Film

- **DONALD DUCK** som ble den fremste Disney-figuren i Norge gjorde sin filmdebut dette året. Det var i kortfilmen *«The Orphan's Benefit.»*
- **SHIRLEY MACLAINE** ble født i USA 24. april.
- **DONALD SUTHERLAND** ble født i Canada 17. juli.
- **SOPHIA LOREN** ble født i Roma 20. september.
- **BIRGITTE BARDOT** ble født i Paris 28. september.

som antisemittismen slo klarere og klarere gjennom. Etter 1937 var partiet en ruin.

Men med okkupasjonen så Quisling sitt snitt, og gjorde statskupp 9. april 1940, løftet på plass av de tyske styrkene. 1. februar 1942 ble han innsatt som **ministerpresident** ved en såkalt statsakt på Akershus. Landet fikk en ren NS-regjering.

Vidkun Quisling ble dømt til døden i landssvikoppjøret etter krigen og skutt.